

Sosialurin

Samstarv við Grønland

Løgmaður hevur undir síni vitjan í Grønlandi nýtt høvið til at taka upp nokur mál í fiskivinnu-avtaluni millum Føroyar og Grønland. Talan er fyrst og fremst um møguleikan hjá føroyskum reiðarafyrítøkum at keypa ónýttar rækjukvotur í grønlenskum sjógv. Hetta er bæði skilagott og rætt, og hetta fær mong at hugsa um spurningin, hví vit ikki samstarva meira við Grønland.

Íslendingar og norðmenn samstarva nógv við Grønland. Hetta samstarv er á fleiri økjum t.d. útbygging av undirstøðukervi, ferðavinnu, fiski-vinnu, útbúgving og KT. Hví hava vit ikki størri samstarv innan t.d. fiskivinnu, gransking og KT, kundu vit havt hug at spurt. Føroyingar hava langa síðvenju fyri at virka í Grønlandi og kenna landið væl. Her áttu at verið samstarvsøki, sum báðar tjóðir kundu fingið gagn av.

Tað verður talað og skrivað nógv um samstarv í útnorði. Vit hava eitt politiskt útnorðursráð, sum skal tryggja politiska samstarvið í útnorði. Hvat ger Útnorðursráðið spyrja mong. Hvørji stig hevur hetta ráð tikið til tess at menna vinnuliga og mentanarliga samstarvið millum t.d. Grønland og Føroyar? Hvørji stig ætlar hetta ráð at taka? Hvat hugsa føroysku ráðslimirnar um samstarvið og hvussu hugsa teir sær, at samstarvið skal økjast og mennast framyvir? Eitt áhugavert politiskt samstarv er norðuratlants-bólkurin á fólkatingi. Men hesin bólkur tykist ikki at fara at menna seg til at vera tann stovnurin, sum tryggjar eitt størri og breiðari politiskt og búskaparligt samstarv millum Grønland og Føroyar.

Nú rennur alt meira og meira saman í Europa. Vit í útnorði eru uttan fyri hesa politiska tilgongd. Tað er okkara val, og soleiðis má tað vera, soleingi fiskivinnupolitikkurin hjá ES beinleiðis er til skaða fyri útnorður, sum ein grønlenskur politikkarí tók til í útvarpinum í gjár. Vit kundu hugsað okkum at lagt afturat, at finna vit ikki saman í eitt nógv tættari politiskt og búskaparligt samstarv í útnorðri, so er vandi fyri at útnorður endar sum ein tilafturskomin útjaðari í Europa. Her er tørvur á dialogi og góðum hugskotum. Eitt hugskot kundi verið, at sent ein føroyska sendinevnd við politikkarum og vinnu-lívsfólki á vitjan hjá grannatjóðunum í útnorði til tess at kanna møguleikarnar fyir øktum samstarvi. Í hesum høpi er ferðasambandi altavgerandi. Ber tað veruliga ikki til á politiskan hátt át økja um ferðasambandið og samstundis gera tað biligari? Her eru ivaleyst møguleikar, tað ræður um at troyta teir.

Sosialurin

Sosialurin

Sosialurin
Stovnaður: 1927
Ábyrgdarblaðstjóri: Jan Müller
jan@sosialurin.fo
Blaðstjóri: Eiríkur Lindenskov
eirikur@sosialurin.fo
Figgjarleiðari: Jákup Mørk
jakup@sosialurin.fo
Marknaðardeild: lysing@sosialurin.fo
Jonhard Hammer jonhard@sosialurin.fo
Durita Simonsen durita@sosialurin.fo
Gudny Langgaard gudny@sosialurin.fo
Finnbjørg Nattestad
finnbjorg@sosialurin.fo

Sosialurin

VIÐMERKINGAR

Gomul og sjúk seta sjúkrarøktarfrøding í hálsin

Jón Ellendersen

Jón Ellendersen

»Navnið Landsverkfrøð-ingurin er eisini eitt langt og tungt navn og riggar ikki so væl í útlenskum høpi« stendur á heimasíðuni hjá Landsverki sum ein av grundgevingunum fyri, at navnið er broytt frá Landsverkfrøðinginum til Landsverk. Í hesum samanhangi nevndi onkur, at var Landsverkfrøðingurin tungt, hvussu er so hjá álvarsliga sjúkum og gomlum, sum liggja á Landssjúkrahúsinum?

»Kann eg sleppa at tosa við ein sjúkrarøktarfrø-ing?«

Nei, neyvan, tí komin hálva leið í orðinum, orka tey neyvan longur ella, so fløkjast tey í orðinum. Men tað sum verður roknað tungt fyri útlendingar, verður, sum tað sær út, helst

roknað sum peanuts fyri álvarsliga sjúk og gomul.

Neyvan finst nakað tyngri orð, hugsað vit um høpið, orðið verður nýtt í, og higartil havi eg ikki høyrnt nakran vanligan før-oying nýtt orðið. Sjúkra-systir ella sjúkrapleyirska verður nýtt, og grundgev-ingin er altíð hin sama: Orðið er ov tvørligt og tungt.

Í fleiri førum hevur eydn-ast at finna orð, sum bæði liggja væl í munninum, eru løtt at siga og minnast, og fella náttúrlig. Dømi eru td.

tyrla, telda, hvirla, fløga, rennijøl og prutl. Sjúlvur havi eg eitt starvsheiti, sum tey flestu seta í hálsin: nervanámsfrødingur, og hvørja ferð eg nýti tað, spyrja fólk hvat í viðu verð tað er. Sigi eg hinvegin danska heitið, neuropæda-gog, so vita tey kanska ikki hvat tað inniber, men eina ábending fáa tey hóast alt.

Men sjúkrarøktarfrøding-ur!?!?

Verfaðir segði skemtandi í hesum sambandi, at nú var hann ikki longur skips-timbrari, men skiparøktar-frødingur, og heilt skeivur fór hann ikki, tí tað er eins láturligt sum sjúkrarøktar-frødingur.

Vónandi slær sama hugs-an ígjøgnum á Lands-sjúkrahúsinum, sum at enda hevur nátt klóku høvdini hjá Landsverki og Fróðskaparsetrinum so vit sleppa undan hasum ónýti-

liga og tvørliga orði.

Hvussu tað so skal eita: Sjúkrasystir og sjúkra-beiggi vóru hóast alt góð orð, hóast tað seinna ljóðar eitt sindur barnsligt. Men hvussu við sjúkrarøktari? Tað samsvarar væl við tað danska sygeplejerske og tað svenska sjukskjöterska.

Mín áheitan til okkara mangan gløggu orðasmiðir er, at teir eisini hugsa hvørjum høpi orðini verða nýtt í og hvørji vit eru, sum kunnu hava stórar trupul-leikar við orðinum.

Eitt er í øllum føri víst: Orðið sjúkrarøktarfrøding-ur fer ongatið at finna frama millum manna, og hvussu so enn summi royna at nýta tað á skrivt, so verða sjúkrasystir ella sjúkrapley-irska nýtt av 99% av fólk-inum. Og tá er bert eftir at spyrja: Hvat skulu vit við einum orði, sum eingin nýt-ir?

Jón Kristjánsson

Jón Kristjánsson hevur aftur verið í Føroyum og sagt, at tað er bara at fiska nógv, tí fiskurin er rak og manglar føði. Vinnan hevur tikið væl imóti hesum boð-skapi, men er hann rættur? Tað kann væl hugast, at vinnan fær minni burtúr, um hesi ráð verða fylgd.

Heystið nærkast skjótt, tá Hondbóturin og Flogbólt-urin fara í gongd aftur. Ítróttasamband Føroya vil heita á landsstýrismannin í Innlendismálum at fáa greitt hetta málið skjótast gjørligt, so feløg innan hes-ar ítróttagreinar ikki enda í fróttasamband Føroya vil heita á landsstýrismannin í Innlendismálum at fáa greitt hetta málið skjótast gjørligt, so feløg innan hes-ar i

tróttasamband Føroya vil heita á landsstýrismannin í Innlendismálum at fáa greitt hetta málið skjótast gjørligt, so feløg innan hes-ar

tróttasamband Føroya vil heita á landsstýrismannin í Innlendismálum at fáa greitt hetta málið skjótast gjørligt, so feløg innan hes-ar

Lýsingar					
Freistir:	Tekstlýsingar	Størri lýsingar	Lýsingartorgið	Heilsanir	
Týsdagsblaðið	Mán.kl. 10	Frí. kl. 15	Frí. kl. 12	Frí. kl. 12	
Mikudagsblaðið	Týs. kl. 10	Mán. kl. 15	Mán. kl. 12	Mán. kl. 12	
Hósdagsblaðið	Mik. kl. 10	Týs. kl. 15	Týs. kl. 12	Týs. kl. 12	
Fríggjadagsblaðið	Hós. kl. 10	Mik. kl. 15	Mik. kl. 12	Mik. kl. 12	
Leygardagsblaðið	Frí. kl. 10	Hós. kl. 15	Hós. kl. 12	Hós. kl. 12	
Størri lýsingar, sum nógv arbeiði stendst av, mugu vera inni í góðari tíð og áðrenn ásettu freistir.					
Framlínjapláss má umbiðjast í góðari tíð.					
Stødd:					
Ein heil síða í Sosialinum er 254 mm breið og 346 mm í hædd. Breiddin á einum teigi er 39mm og rúmið millum teigarnar er 4mm.					

Innsent tilfar
Fult navn skal vera undir innsendum tilfari. Innsendar greinar, har blaðleiðsl-an ikki er kunnað um bústað og telefonnummar, verða ikki settar í blaðið.

Blaðið verður prentað

mánadag-fríggjadag klokkan 14^{oo}

VIÐMERKINGAR

Toskurin kann goymast í havinum, men ikki føðin

Petur Steingrund,
Fiskirannsóknarstovan

Petur Steingrund

Íslendski fiskifrøðingurin Jón Kristjánsson hevur ofta fært frám, at toskur »goym-ist ikki«. Hetta er beinleiðis skeivt, men í staðin er tað føðin hjá fiskinum, sum ikki goymist.

Toskastovnurin kundi verið størri enn nú Í sjeytiárunum lá toska-stovnurin undir Føroyum millum 80 og 160 túsund tons, meðan hann seinastu fimm árin bert hevur verið

millum 65 og 120 túsund tons. Hyggja vit eftir øðr-um toskastovnum í Norður-atlantshavi eru flestu teirra óstovnar er veiðitrýstið størri nú enn fyrr. At Jón Krist-jánsson beinleiðis sigur ósatt er harmiligt og tænir ikki nøkrum endamáli um upplýsing fyri fólk.

millum 65 og 120 túsund tons. Hyggja vit eftir øðr-um toskastovnum í Norður-atlantshavi eru flestu teirra óstovnar er veiðitrýstið størri nú enn fyrr. At Jón Krist-jánsson beinleiðis sigur ósatt er harmiligt og tænir ikki nøkrum endamáli um upplýsing fyri fólk.

Toskurin má sleppa at gagnnýta føðina í havinum

Petur Steingrund
Fiskirannsóknarstovan

Petur Steingrund

Jón Kristjánsson hevur aftur verið í Føroyum og sagt, at tað er bara at fiska nógv, tí fiskurin er rak og manglar føði. Vinnan hevur tikið væl imóti hesum boð-skapi, men er hann rættur? Tað kann væl hugast, at vinnan fær minni burtúr, um hesi ráð verða fylgd.

Ov fáir toskar í góðum tíðum Gróðrarlíkindini í havinum hava verið heldur vánalig seinastu tvey árin og fisk-urin er rak. Jón Kristjáns-

son sigur, at so er bara at tynna út, soleiðis at livilik-indini verða fin hjá teimum fiskum, sum eru eftir. Men hvat so tá gróðrarlíkindini í havinum gerast góð? Tá eru ov fáir toskar til at gagn-nýta yvirflóðina av føði. Ein toskur kann ikki vera allar staðir í senn og eta. Føðin fer heldur til onnur fiskaslog og áðrar verður í havinum. Veðan av toski gerst minni, enn hon kundi verið.

Ov fáir stórir toskar til tey ytru økini Tá grunnarnir vera harðliga troyttir, er toskurin smáur. Hesir smáu toskar eru bert

á innaru leiðunum og eta krabbardjór og nebbasild. Toskurin er harvið avmark-aður til tær innaru leiðirnar og kann ikki gera brúk av føðini, sum er longur útiá. Har er ofta nógv til av hvit-ingsbróðri og svartkjäfti, men teir hava einki at ótt-ast, tí toskurin er so lítil, at hann er eingin hóttan. Hvit-ingsbróðir og svartkjafur kunnu tí kenna seg tryggja fyri toskinum á utturu leið-unum. Í staðin eru tað onn-ur fiskaslog og skapningar í havinum, sum gera sær dælt av hesari føði. Veðan av toski verður minni, enn hon kundi verið.

á innaru leiðunum og eta krabbardjór og nebbasild. Toskurin er harvið avmark-aður til tær innaru leiðirnar og kann ikki gera brúk av føðini, sum er longur útiá. Har er ofta nógv til av hvit-ingsbróðri og svartkjäfti, men teir hava einki at ótt-ast, tí toskurin er so lítil, at hann er eingin hóttan. Hvit-ingsbróðir og svartkjafur kunnu tí kenna seg tryggja fyri toskinum á utturu leið-unum. Í staðin eru tað onn-ur fiskaslog og skapningar í havinum, sum gera sær dælt av hesari føði. Veðan av toski verður minni, enn hon kundi verið.

Fróðskaparsetrið mennir føroyskan førleika

Mikudagin 23. juni kl. 15 fáa triggir verk-frøðingar handað BS prógv á Náttúruvís-indadeildini á Fróð-skaparsetrinum. Tal-an er um tveir olju-frøðingar og ein elektroverkfrøðing

Oljuverkfrøði

Útbúgvingin í oljuverk-frøði er eitt beinleiðis úrslit av at Føroyar stigu um gátt-ina til oljuvinnuna. Almenn tilmæli um útbúgving finnast m.a. í álitunum »Frágreiðing til lands-stýrismannin í skúlamálum frá útbúgvingarnevndini innan oljuvinnu« frá januar 1996 og til »Fyrireikingar til oljuleiting, Frágreiðing frá Oljuráðleggingarnevnd landsstýrisins« frá juli 1997. Í ár er aðru ferð, at Fróðskaparsetrið handar kol-vetnisverkfrøðingum prógv. Útbúgvingin fevnir m.a. um jarðfrøði, boritøkni, brunntøkni, seismikk, vesku-mekanikk og kolvetnisalis-frøði.

Elektroverkfrøði

Útbúgvingin til elektro-verkfrøðing hevur verið í gongd síðan fyrst í 1990-unum, og hon fevnir m.a.

Sosialurin

VIÐMERKINGAR

Ikki er møguligt at goyma føðina

Toskur kann goymast í hav-inum í nokur ár, men ikki føðin hjá toskinum. Við at troyta toskastovnin hart, megnar toskurin ikki at troyta føðina til fulnar. Føði so sum nebbasild goymist ikki, tí hon er longu deyð ella etin av øðrum fiski eftir stuttari tíð (ofta minni enn eitt ár). At halda toska-stovninum niðri er tað sama sum at dríva óskýnsama stovnsrøkt av t.d. nebbasild og hvitingsbróðri. Tey annaðhvørt doyggja ella verða etin av øðrum.

Fjarferðing í Føroyum

Dennis Holm

Samfelagsfrøðingur, Granskingardepilin fyri Økismenning

Dennis Holm

Dennis Holm

Dennis Holm

Arbeidsrit 8/2004 Í teimum framkomnu idnáðarsamfeløgunum er tað vorðið alsamt meiri vanligt at ferðast langa leið millum bústað og ar-beiðspláss – at fjarferð-ast/pendla millum bústað og arbeiðspláss. Í þortum av Føroyum er fjarferð-ing eisini vorðin ein natúrligur partur av ger-andisdegnum. Hetta ikki minst osaka av fram-haldandi útbygging av føroyska vegakervinum, sum í dag ger tað mögu-ligt hjá umleið 75% av fólkinum at koyra í túni hjá hvørjum øðrum – tá Norðoyartunnlinn hava 85% av fjarferðingum hendan møguleika.

Økta fjarferðingin hev-ur ført við sær, at summ-ar føroyskar kommunur í dag kunnu sigast bera eyðkenni av at vera bú-staðarkommunur. Hetta arbeiðsrit viðgerð tær tilíkar kommunur, Hós-víkar og Kvívíkar komm-unur. Galdandi fyri bæði Hósvíkar og Kvívíkar kommunur er, at størur partur av fólkinum í ar-beiðsforum aldri fjar-ferðast til arbeiðis uttan-fyri kommunumark, í flestu førum til arbeiðis í Havn. Eisini er galdandi fyri báðar kommunur, at nógv fólk seinastu árinu eru flutt higar og fjar-ferðast til arbeiðis uttan-fyri kommunumark.

At nógv fjarferðast til arbeiðis í Havnini er sum so ikki so løgi, tí Høvuðs-staðarøkið (umframt Runavíkar og partvist Eisini Klaksvíkarøkið) er tann parturin av land-inum, sum hevur hava havt størstu búskaparligu framgongdina seinastu árinu. Har eru eisini flest arbeiðstillboð fyri fólk við hægri útbúgving, umframt nógv arbeiðstil-boð innan tænastu- og handilsvinnuna. Tann stóri búskaparvøksurin í Havn hevur tó eisini fært

Arbeidsritið kann tak-ast niður á heimasíðuni hjá Granskingardepl-inum fyri Økismenning: www.region.fo

og fæst eisini í prentað-um líki við at venda sær til Granskingardepilin fyri Økismenning.

við sær økt trýst á bú-staðarmarknaðin og har-við hægri húsapprísir og leigukostnað. Harum-framt eru biðlisti á barnaansingarøkinum, og eisini er tørvur á útbýgg-ingum á skúlaøkinum. Hesi viðurskifti ávirkað, tá fólk skulu gera av, hvar tey skulu seta búgv. Kanningin visir eisini, at fyri fólk, sum hava valt at seta búgv í Hósvík og Kvívík seinastu árinu, hevur tað havt týðning, at bústaðurin er bíligari enn í Havn og at nærum-hvørvið er barnavinar-ligt.

Arbeidsritið viðgerð eisini í hvønn mun tað ávirkar lokalsamfelagið sosialt, at stórar partar av fólkinum í arbeiðsforum aldri fjarferðast til ar-beiðis aðrastaðni. Kann-ingar í eitt nú Onglandi og Írlandi vísa, at eitt høgt tal av fjarferðum (pendlarum) kann hava stóra negativa ávirkan á sosialu samansjóðingina av lokalsamfelagnum. Kanningar í Hósvík og Kvívík vísa, at hetta ikki er galdandi í hesum kommunum.

At enda viðgerð Ar-beiðsritið eisini í hvønn mun Hósvíkar og Kvi-víkar kommunur raðfesta tað, at skapa eitt gott bú-staðarumhvørvið. Í mun til menningarætlaninar hjá eini vanligar føroysk-ari kommunu í 1970-unum og 1980unum, har stórus dentur varð lagdur á at hava eitt sterkt lokalt vinnulív, so tykjast Hós-víkar og Kvívíkar komm-una í dag í stóran mun leggja dent á at skapa eitt gott bústaðarumhvørvið, og á tann hátt draga fólk til sín.

Arbeidsritið kann tak-ast niður á heimasíðuni hjá Granskingardepl-inum fyri Økismenning: www.region.fo

og fæst eisini í prentað-um líki við at venda sær til Granskingardepilin fyri Økismenning.

